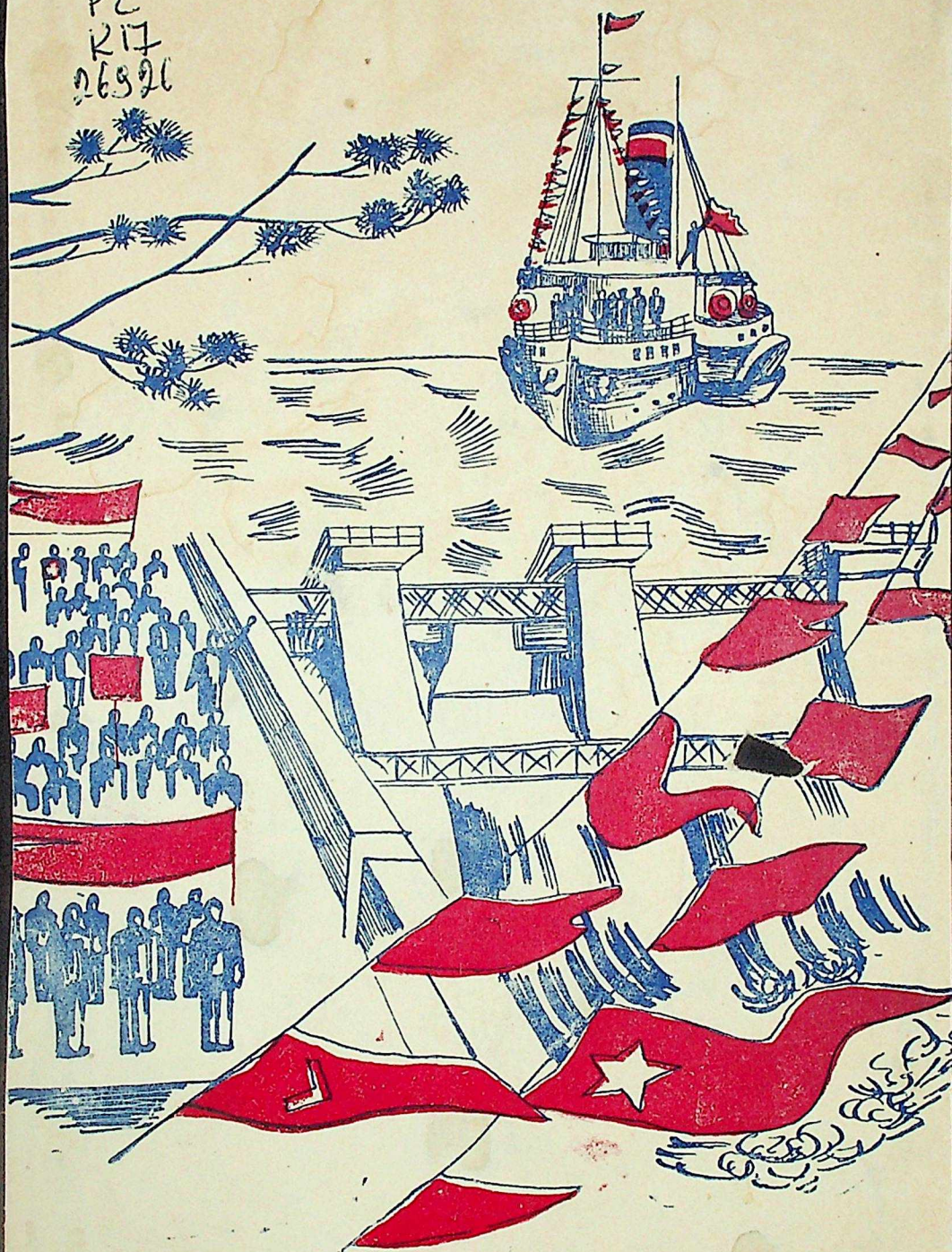

ЛЕВ КАСИЛЪ

P2
K17
26926

ШК-РЯЗАНА БОЛН АВГЪ БЕЛОМОРИН ТУСК ТУУД

Халымг Государствен Издательств Элст 1938 джил

Лев Кассиль

АЛЕШК-РЯЗАНА БОЛН АВГЪ БЕЛОМОРИН ТУСК ТУУДЖ

20326 -

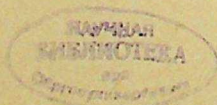
и

1981
1985

БИБЛИОТЕКА
Калмыцкого научно-
исследовательского
института
истории, языка и литературы

Хальмг Государствен Издательств
Элст — 1938 дж.

Алешк-Рязань гидг өнчн, хулхач, тендж йовсн бичкн
көвүн, чекист күүнә үг сонъсад, Белое болн Балтийское
тенъгсмүдиг хоорнднь негдүләд, канав малтад ик плотин
тосхснд одад Беломор гидг урднь хулхач йовсн өвгнә
бригадт оддж көдләд ударньг болад „Улан одн“ орден
зүүгяад, орн-нутгт туста күүн болсна туск туудж.

265813

Хойр тенъгс билä, теднä хоорнд ут уул билä. Хойр хоша күн билä, теднä хоорнд ут зүткән билä. Тенъгснь иигдж нерäдгддг: Белое болн Балтийское. Хошаснь болхла: сән седкл— зурач күүкд күн болн шүрүн күн— дäәнä коммунист. Эдн ширин тускар зүтклддг билä. Зурач күүкд күн зуг таалвр зүстä болн эрк ширд дурта билä. Оошг болн ценъкр ширд тер дурта болдг. Мөнъгн болн алтн өнъгтä ширд тер дурлдг билä. Наадк ширмүдинь болхла тер медхär чигн седдг уга билä.

—Ах! Эн шүрүн бор зүсән нанас шулун автн!—гигъад үзш уган эркд, нүдән анäд хä-äкрдг билä.

Дäәнä коммунист болхла газр деерямаран зүсн бäädг болна цугтнь үзäд меддг билä.

Ценъкр огътргъ көк ногъан, дакад пионермүдин улан галстук болн теднä оошг халхст тер дурлдг билä. Болв эврәннь өрмгин шүрүн бор зүснд болн дегтр барлдг хар ширд тер бас дурлдг билä.

Зурач күүкд күн эврәннь хорадан өдрин дуусн сән зургуд зурдг билä.

Ценъкр огътргъ болн оошг өнъгтä өр цäälгъ, алтн газр болн мөнъгн өнъгтä сар тер зурдг билä. Энүгән зурхларн нүднäsнь нульмсн шир деернь дусдг билä. Тегäд ширнь

шалдрнъ-шинъгн болдг билä. Тер зурач күү-
кд күн йирин уульмтха болдмн. Болв бийән
уульмтха гидж меддг уга билä. „Ах! тадн ягъ-
джахмт, цур биш, би цур уульмтха бишв. Би
сән седклтä болдв, зуг гурвн учрар уульдв:
негдхлä, зовхла, хойрдхла, байрлхла; гурвдхла,
зовх чигн юмн уга, байрлх чигн юмн уга бо-
лхла. Тер цагт нанд уудьврта болна, тегäд
уульнав. Цуг болснь тер“. Дäänä коммунист
болхла наснаннь туршт гурв дакдж уульсмн.
Түрүн уульхларн, тер бичкн көвүн цагтнь
госч эзн гертäсн көөгъäд уульнцд хайхлань
уульсмн. Хойрдад уульхларн, йос буладж
йовсн дäänd йовад „халун гемär“ гемтäд тер
дäänd орхар, босхар седхләннь көлнь бийинь
дал уга уульсмн. Шүрүн күн дäänä коммунист
Ленин өнъгрхлä, гурвдад уульсмн. Цуг бол-
снь тер.

Энүнд үүдх цаг уга болдг билä.
Öдр-сö уга öндр көк герт тер көдлмш кегъäд
суудг билä. Эн гер Москван дундагъур Лу-
бянск холмд бäänä. Тенүнäс каланча деер
зогсджах пожарнд үзгдджäh мет советин орн
нутг цуг үзгднä. Му улс манд хорлтан күрг-
хär белдджазго, öшäтдүд мана меджägъүр уха-
лджавзго гидж тенүнäс шиндлдж хälänä. Эн
гер ГПУ гидж нерäддмн. Эн герт бääh улс
öдр сö уга харул харад бäädмн. Öдр сö уга
белн. Тегäд тедн чекистнр гидж нерäдгддмн.

—Би сән седклтäv, та болхла шүрүн күнт.
—Та чекист, та—ГПУ—гидж коммунист күүнд,
зургч күүкд күн келдг билä.

Тегэд тедн кезä чигн зүтклддг билä. Зурач күүкд күн зуг äмтäхниг меддг билä, чекист—коммунист болхла гашуниг чигн амсдж үзлä. Зурач күүкд күн ганцхн герл зурдг билä. Чекист болхла сүүдринь чигн меддг билä. Болв теднä эрхн ик зүткән Рязань гидж нерäдсн Алешкас авн гарв.

II

Алешк Рязаньас ирсн өнчн көвүн билä. Энүнä эцкинь эктäгъинь, йос буладдж йовсн дäәнä цагт, цагъачуд алла. Алешк клюквин киселäs көлтä енънäd детдомас гарч одла.

Алешк үстä кисельд йир дурта билä. Тер түүг уданар—үрвäd идн, альвлдг, нааддг билä. Тер, кисель идхлärн блюдечкин хойр захаснь идäd, хойр талнь үс кедг билä. Тал дунднь кисель боодг болад үлддг билä. Алешк түүгинь хамгин сүл болдж иддг билä. Күүкд көвүд цуг асхн хотан идчкäd, аман арчад ундхар йовцхадж одхла, Алешк ганцарн кисельтäгъән наадад суудмн.

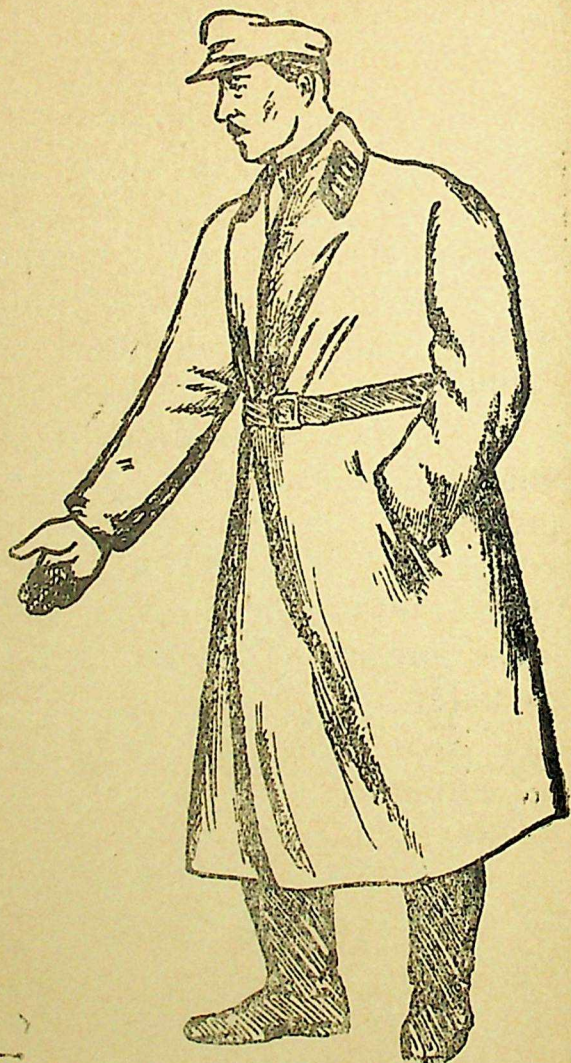
Детдомин толгъач, Алешкиг адгъагъад, ухринь авад кисель үсн хойринь хутхчан седхлä:

—Боодгим бичä хамхл! боодгим бичä хамхл! Энчнь мини боодг,—гидж Алешк хääкрдг билä.

Тиигäd ноолдв. Тиим удан кисельтäгъән суугъад „боодгим бичä хамхл“! гигъад тиим чангъур хääкрхлä, унтдж кевтсн көвүд-күүкд цуг серцхäv.

Көвүд күүкд чочад аацхав! Детдомин толгъач, Алешкас блюдоочкинь булагъад авчкв. Тегад терүг шордахар детдомас зулад гарч одв. Тер ончн үлдв. Түүнд Алешк-Рязань — гидж нер өгцхав.

Нег дакдж амрдг өдр коммунист-чекист зурач күүкд кун Москван улицар йовб. Тедн йовн йовдж зүтклдәд йовб. Тедн погодин тускар зүтклдв. Зурач күүкд кун номгън, сәлкн уга погод тасдг билә, чекист болхла сәлкнд

дурлдг билә, царцхасн аадг уга билә. Тиигдж йовад эдн бузр-була ончн көвү үзв.

Эн Алешк билä. Тер бузр газрт суудж. Кисель энүнд ода уга. Тегäд, Алешк бузр цандг-уснд хутхлддж бäädж. Тер гарарн газр малтад боодг кеджäдж.

—Ах! мууха му дүрстä юмб! Цур хар, бузр! Би хäläдж чадш угав,—гидж зурач күүкд күн хääкрв.

—Энүг трудкоммун тал илгäх кергтä, тенд энүг угъачкх—гидж чекист келв. —Эй нäädж! Нернчнь кемб! А? Алешк—Рязань? Нег газра улс бäädжвдн. Би бас Рязанскв. Не, дү көвүн Алешк, нама дах, йовй...

—Äрлä чи, йилгъл уга зулад гархв—гидж Алешк бургв.

—Ах! танас эн äädж-änä, медджäхшийт! Та шүрүн кунт, энүнд сән седклтä күн кергтä. Би танд энүг өгшв. Би энүг эврән гертән хоргъданав. Энүнä нүднь ценъкр, зуг талдан күн угъагъад оошг онъгтä кетхä,—гидж зурачкүүкд күн келв.

Зурач күүкд күн бас өөрдхär седв. Уралан негл ишкв.

—Боодгим бичä хамхл! көлән äлд тäвсән үзджäхшийч? Энүнд боо-

дг бääнä —
гидж Алешк
хääкрв.

—Көвүн,со-
нъс. Мини
өөр бәнч?
Мини өөр
йир сән. Би
чамд зург
зурдж өгсв
—гидж зу-
рач күүкд
күн өкәрлсн
дуугъар ке-
лв.

—Чамд та-
тх тәмк бää-
нү?

—Алешк,тии-
гдж болдв?
Тәмк татхасн
юнъгад эс
ичнәч?

—Бийәсм хол
йов цааран...

Алешк ти-
им модьрун
билә.

Зурач күү-
кд күн уульв.
Энүнд Алеш-
кин санан зовб.

—Генткн харгъад уульдв, онъгяр нүднәннь нульмс асхджанач. Болтха, однав, кисель өгнч?...

Энүнәс авн ик зүткән эклв. Эн государств керг, Алешкиг өнчнә колоньд эрк биш илгәх кергтә. Тедн энүг угъагъад кӧдлмш кедгдасхх, тиигхлә Ленинәгъяр болх. Ленин минь иигдж келлә: „Республикт олн хүв уга өнчн күүкд бәәх зӧв уга, баахн бичкн болн кишгтә улс болтха.“ Ленин иигдж келсмн, зуг кӧдлмш кехлә кишгтә болхмн гидж чекист келв. Болв зурач күүкд күн Алешкиг өгчәхш. Эврән бийм сургънав гидж күүкд күн келв.

Алешк зурач күүкд күүнә герт бәәв. Тер кисель иддг билә, болв нүр гаран угъахдан дурго билә. Умывальнгд бәәсн усиг тер пол деегүр асхдг билә. Тер хургъарн малтад ус гүүлгәд, усн деегүр тагт кедг билә. Нег сән өрүн, зурач күүкд күн кооперативәс ирн гихнь, Алешк чигн, центкр, оошг шир чигн гертнь уга бәәдж. Алешк түүг хулхалад авчкад, бултад йовдж оч. Зурач күүкд күн тӱдл уга чекистд телефогъар уульн бәәдж келв.

—Ах! түүг бәрдж авад дүртн, ягъсн аврлт уга кӧвүмб! Би ода зург зурдж чадшго болвв. Тер мини оошг болн центкр шириг хулхалад авч оч. Зург зурхла цуг хар болад бәәнә, — гидж келәд, телефона трубкд уульсн нүднәннь нульмсн телефона сунъгъгар дамждад чекистин телефон бәәсн стол деер цандг тогтасн болдж медгдв.

Кесг джил онъгрв, Алешкас зәнъг-зә уга. Нег дакдж, асхн ора чекист машигъяр хәрдж йовла. Герин булнъд, ўүмджәсн олн улс ўзв. Хулхач бәрдж авч. Хулхачиг гүвдхәр седцхәв. Гентки негнь цокхар седәд, гаран өргәд авб. Чекист машинәс бун, өргәд авсн гариг бәрәд:

—Бичә гар күр! — гигәд хөрв.

—Эх! шүрүн күн хулхачиг сургъхар седхлә сургъулхш.

—Бидн онъгданар сургъдвдн—гидж чекист шүрүгъяр келәд, нама дахад йов гив.

Тегәд тер хулхачиг дахулад йовдж одв. Ўүмлджәсн олн улс шууглдад, хулхач чичрв.

—Намаг тәвчкхнтн. Би багъ күмб. Би дакдж тиигшугов—гидж хулхач келв.

Чекист түүг хәләв, тедн нег-негән таньлдв.

—Нег газра улс харгъвдн. Эх, ўр Алексей, иим күн болджч! чини йовдл сән биш.

—Болг, тиим чигн болтха—гидж Алешк келв.

—Тиикд юнъгад зулад йовдж одвчи? Нан тал ирсн болхнч, чамаг коммунд, сургъмджд илгәх биләв. Хәләлчн эврәннь ўүрмүдән. Сергә—хулхач, ода Сергей инженер. Павлик жульг билә, ода Павлик летчик болв. Николай

артист. Васюк—цүүгач билә, ода доктр Василь Иванович. Алешк—Рязань, ода хулхач Алексей.

—Тиим чигн болтха, би баячудас хулхалдг биләв—гидж Алешк келв.

—Баячуд манд уга. Чи эврәннь улсан то-ндг билäch. Чи эврәннь орн-нутгасн хулхалдг билäch. Санхнь му болна.

Тиигдж чекист келв. Алешк юн чигн хәрү өгсн уга. Чекист энүгиг ГПУ-н герт авч ирв. Чекист энүгиг эврәннь кабинетд орулв. Чекистин кабинетд ик карт өлгәтә бәәдж. Картд хойр тенъгс үзгдв, хойр тенъгсин хоорнд уул, тоха арл билә.

—Нә, Алексей, чи Медвежий уул орад, уул малтад тенъгсин ус гүүлг. Эн чини кисель биш. Эн ик чинртә керг. Йосн плотин кехч, мана кермс нег тенъгсәс нег тенъгсүрнь гоодан усчдг йосн канал малтхч, эс гидж ода холагъур эргх кергтә,—гидж чекист келв.

—Тиим чигн болтха, йилгъл уга зулхв, —гидж Алешк бүргв.

—Зулхн угач. Би чамаг күү кехв.

—Би ода күүн биший?

—Ода чигн бишч,—гидж чекист келн, Алешкиг карт тал авч одв.

—Эн, халә: Скандинав. Эн арл биш, өрәл тоха арл. Чи бас күүн бишч, өрәл күүнч.

Тегәд Алешкиг—Рязаниг Медвежий уулд илгәв.

Алешкиг тенъгсин ус гүүлгхәр илгәв. По-езд Алешкиг хооран холд, киитн нуурмуд

тал, хату хад чолун тал, ө—шугъу модн тал авч одв.

Вагонд, сөнъ унтдж кевтлнь, Алешкд äм-шгтä зүүдн орв. Ёргсн зерлг анъ, шовуд бийнъ дäврсн болад, чон дäврсн болад. Аратс болдж туула гүүлдсн болад. Гурвлгъс болн керäс нислдсн болад. Теднä күүнд дживрмүдäснъ сäлкн үлäсн болад. „Харсдж чадхтн бийäн харстн—гидж анъгуд хääкрлдсн болад. Алешк, бийäн харс“—гидж шовуд джиргълдсн болад, —Медвежий уулин өөр äмшгтä дун гарсн болв. Ёүлнäс чолуд ундж ирсн болад. Голмуд гоодан эрстän зогссн болад. Хад чолуд усна шүүдд мет көндрлдäд, ө-шугъу моддуд салат гарсн болад. Газр бас тенъгр өөдän нисцн болад, Алешк чочад серн алдв. Болв үнүнд дөгäтä дун, ä сонъсгдв.

—Алешк, бичä ä! Äмтäхн үгд бичä ор. Шудрад зöргтäгъär өмärän йов, тенъгсин ус гүүлг. Биидän цевр хаалгъ олдж ав, манд тенъгсäс тенъгсүр ордг го хаалгъ сäк!

Тиигдж загъсд келцхäv, келн уга загъсд! Загъсд эргүд цокв. Загъсна мөнъгн болсн баг, анъгудин өмнäс сөрүд усчв.

IV

Алешкиг Медвежий уулд авч ирв. Энүнд лагерь билä, лагерьт хуучн хулхачнр, тоначнр, одахн бäргдсн хортуд болн хуучн баячуд, өцклдүр хулиган болн нанъ чигн советин орна хортдуд бääцхäсмн. Эргүлнъ ө-шугъу модн. Огътргъу барлзв. Чолуд давхрлддж күрив. Киитн билä. Бас часовой уга билä, кöдлмш

делгү буслв. Көдлмшин дүүрән нег захас авн
нег зах күртл, нег тенъгсәс нег тенъгс күртл
күнъкнв. Сүкәр әмтн ө-шугъу моддуд чавчв.
Модд әднд хаалгъ өгв. Әмтн хад чолуд күү-
чдж унгъав. Газр огътргъ тал шивгдв. Әмтн
хойр тенъгсиг негдүлхин төлә, чолун уулар
дәврүлдж канал малтцхав. Усн талдан газрур
бичә гүүтхә гидж плотин тосхцхав.

„Көдлмш угав. Зулнав! Часовой ямаран
мектә, бултад үзгдлго бәәхинь. Гарад зулм
цацу модн заагас экләд хах биший,“ — гидж
санад Алешк энд-тендән хәләв.

Тегәд зулдж болх угагъинь медхин эркд,
Алешк ө-шугъу моднур гүүв. Эн, гүн йовдж
энд-тендән хәләгъәд йовб. Болв цур энүг күн
көбдж йовхш. Энүнд кен чигн оныган өгсн
уга. Цуг эврәннь күнд көдлмшдән бәрәтә билә.
Цуг көдлцхәджәлә. Күн эс манджаснднь, күн
с кергәджәснднь Алешк өөлв. Алешк хәрү
гоолад залхурсн лагерән хәләгъәд йовб. Ом-
нәснь Авгъ Беломорин бригад харгъв. Авгъ
урднь берк нертә тонулч йовсмн. Эн гал-
керм, төмр хаалгъин поезд зогсагъад тондг
бәәсмн. Ода эн, ударньг сургъмджч болв.

—Эй! Рязанский, чи юнъгад эс көдлнәч,
көдлмш эс кесн күн манд „чиигтә така“
орден авдмн,—гидж ик сахлта авгъ Беломор
сурн келв.

—Болг, тиим чигн болтха! Би көдлмш угав.
Намаг юнъгад эс манджахмб? Би зулдж од-
хв,—гидж Алешк келв.

—Зулхн угач, чамаг үг манджана.

—Юн үгв?

—Ленинэ.

—Би Ленинд ямаранчн үг өгсн угав.

—Ленинд чи үгэн эс өгвчн, бидн кишгтэ болхвдн—гидж Ленин манд үгэн өглэ. Тегэд чи Лениниг итхшийч? Кишгтэ, хувтэ кун болхар чи седхшийч?

Эврәннь бригадтан, гучн хойр көвүн гучн хойр каналин цергчнр, гучн хойр хуучн хулхачнр болн ончн көвүд бääхиг, урднь тедн зулхар седдгиг, ода болхла тедн цань уга ик плотин кецхаджähиг авгъ Беломор цääлгъдж келв.

—Мадн тал йовий, гучн гурвдгч болхч — гидж авгъ Беломорин гучн хойрдгч ударньг көвүн келв.

„Йовш угав“, —гидж Алешк келхär седв. Зуг авгъ Беломорин көвуд Алешкиг караг кевär хäläv, Алешк ямаран көдлмшчән эднд медүлхән санв.

—Тиим чигн болтха, йовхла яях билä, — гидж Алешк келв.

„Би эднд үзүлнäv, тедн дакдж бичä караглтха, дакад йилгъл уга зулхв,“—гидж Алешк дотран санв.

Тегэд бригад тал одв. Тедн гучн гурвн дуугъар ду дуулв:

Гучн гурвн баатрмуд
Тенъгс боохар гарв,
Цуг көвүд ганзгъта
Бригадирмүд багъ наста.

Тедниг цугъарагъинь залач—
Ӧмн цагт хулхач
Ӧкӧр авгъ Беломор.

„Би ямаран
кӧдлӧчджн,
эднд ода ўз-
ўлсв“ —гидж
Алешк дот-
ран келн, ак-
чм зуур нег
ик модна
ӧӧгъинь дарв.
Болв эн цагт-
нь ударнь-
гуд тус-тус-
тан к ў ў нь
гурвагъадмо-
дна ӧӧгъинь
зордж чилӧв.

—Э-е... тиим-
ий, болтха-ги-
дж Алешк ке-
лв. Эн басгур-
вн модна ӧӧгъинь дарв. Болв эн цагтнь ударнь-
гуд йисӧд модна ӧӧгъинь дарв.

Алешк авгъ Беломорин кӧвӧдӧс ард ўлдш
угагъар седв. Тер теднд Алешк ямр кӧдлӧ-
чӧн медӧлхӧр седв.

Арвдгч ӧдртӧн Алешк ўӧрмӧдӧн кӧцв. Цуг
Алешкиг мактцхав.

—Ай—да Рязанский,—гидж авгъ Беломор

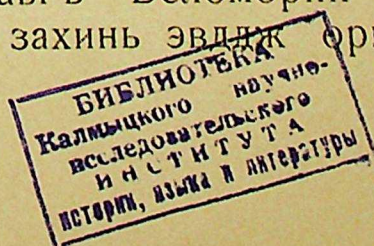
келв. Дакад чекист начальнг энүнә тускар
цаас бичв.

„Нә ода медүлүв, ода зулдж болхмн“ —
гидж Алешк шиидв, болв зулх дурнь күрчә-
хш. Бийиннь өөгъинь зорсн моддас ямаран
плотин күцәгтхинь үзхдән йир икәр дурлв.
Плотиниг дахад Алешк бас бийнь өссн болдж
медгдв. Көдлхд йир күнд билә. Болв эн, ки-
селин болн үснә боодгас эсго өвәрц соннь
билә.

Контрик гидг нег му күн лагерьт билә.
„Кишгтә күн болхшв. Күчн деерәс намаг киш-
гтә күү кедж чадшгот“ гидж санад Контрик
өдрин дуусн орндан кевтдг билә. Тер хуучна
үрүдсн ду дуулад, дакад сурклад унтдг билә.
Тер сургъмджсин өмнәс шүрүн үг келх, да-
кад үүрмүдләрн ноолддг билә. Тер көдлмш тас
кешго болла. Тер „кергогъас“ онъдан юм мед-
дго билә.

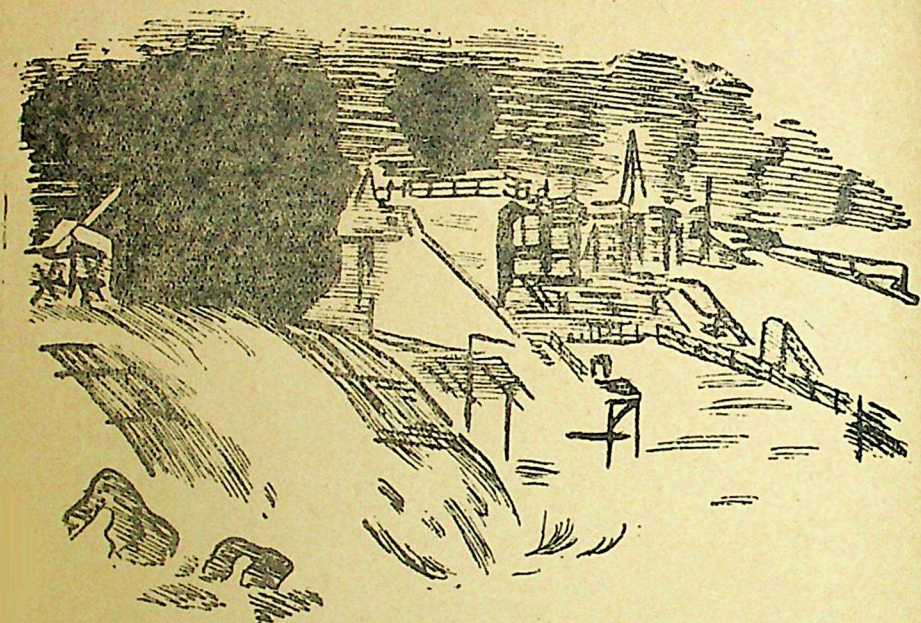
Энүг „чииктә такан“ кавалерт бичлә.

Контрик лагерәс зулхан хääв. Тер Алеш-
киг үгдән орулхар седв. Алешкиг дулан газр
орий гив. Болв Алешк энүнә үгиг сонъсхар
чигн седсн уга. Тегәд Контрик иим юм келв.
Нег дакдж Алешкин толгъань өвдв. Контрик
Алешкд әмтәхн үнтә, сокддг порошок үнрчл
гидж өгв. Алешк үнрчлм цацугъан сокту күн
мет болдж одв. Алешкин толгъань эргәд,
көлнь сулдад одв. Тер өдртән Алешк йир
муугъар көдлв. Алешк кех көдлмшән келго,
талдан юм кегъад, авгъ Беломорин өмнәс
уурлад, плотинә нег захинь эвддж оркв. Те-

рүг йовтха гив. Тер йовсн уга. Энүнәс көлтә бригад , наадк бригадмудасхоцрв. Алешкд „чииктә такан“ орден өлгв.

Алешк эн му нертә орден үзн, ичн гундад уульв.

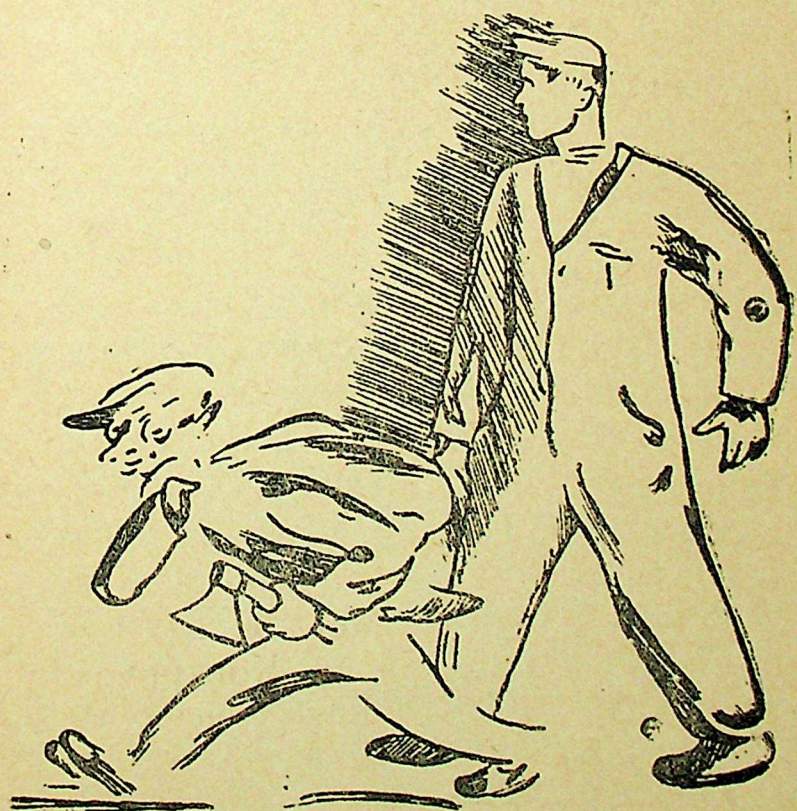
—Ода үзджәнч, чи бидн хойр үүрмүд болджанавдн. Чииктә такан аджргъ болад керг уга. Иим нер сонъса бәәдж, чи үлдхәр седхич—гидж Контрик келв.

Алешк цугтаднь хордад зулхар седв. Тер хойр, харнъгъу сө гарад гүүцхäv. Сө йир харнъгъу билä. Йир догшн сälктä билä, усна дольган сälкнд көөгдäд кегддж дуускдад уга плотинүр орв. Алешк болн Контрик аюрхн лагерäс давад гарв. Эврәннь кесн, тиим өргн, өндр, сäähн плотигъән хäläгъäд гарх ухан орв. Генткн усн авада, сälкн зäрм газртнь гем

гаргъчкхн, усн улм икдăд газр авад ѳсăд
йовб. Алешкин кесн плотиниг усн хамхлн
гигъăд ирв.

—Плотиниг хамхлджана! Плотиниг хамхл-
джана! Контрик, би чадшгов, би гүүгъăд эврăкс-
тăн зăнъг ѳгнăв. Биичн йов, ягънач дурнчн!-гидж
Алешк хăăкрв. Алешк мѳсн киитн уснд орад,
кѳкрсн гарарн илăд эвдрсн газринь олад авч-
кад, гарад: „плотиниг хамхлджана! плотиниг
хамхлджана!“ — гигъăд лагерь талан хăăкрад
хурдлв.

Авгъ Беломорин кѳвүд дегц босцхав. Авгъ
Беломор бийнь нăятхн серв. Авгъ серн кар-
тусан үмсв. Лагерьт кенъкргин дун кўнъкнв.

Улан тугмуд сәкгдв. Прожектормуд шатцхав. Оркестрмүд бас татцхав.

Каналин цергчнр аюлла ноолдцхав. Тедн плотинән харсхар йовцхав. Сәлкн өмнәснь ұләв. Сәлкнлә хамдан хур орв. Усн эргән цокв. Цугтаннь өмн авгъ Беломор йовна, дарунь түүнә гучн гурвн баатрмуд.

Сөөнъ туршарт болн өдрин туршарт ударникүд көдлцхав. Сөөнъ болн өдрин туршарт Алешк плотинәс гарсн уга, Алешк киитн уснд царцад хәнәв. Авгъ Беломор Алешкиг хәрәд йовтха гив. Алешк хәрсн уга, тегәд Алешкиг кучн деерәс йовулад кевтүлв. Энүг кевтүлчкәд, үүдн хоорндан буута часовой манв. Болв Алешк унтсн болад кевтв, часовой цааран хәләх хоорнд, Алешк терзәр гарч хурдлад, плотиндән ирв.

Каналин цергчнр усиг плотинәс көөв, усн хагълсн газриг тедн бөглв. Плотиниг харсад авцхав.

VI

Күнд үүдн сәкгдх өдр ирв. Усн плотинәс деврв, нуурин усн уулас ик девснъгәс гооджв, хойр тенъгс негдв. Балтийское тенъгсәс каналар түрүн, дакад Белое тенъгсүр урудв. Өмнәснь түрүн беломорск загъсн Балтийское тенъгсүр усчв.

Эн советин орн-нутгин цугтаннь ик сән өдр билә. Чекист зурач күүкдкүүг нег тенъгсәс нег тенъгсүр кермәр йовтха гидж сурв. Зурач күүкд күн каналиг зурх үгән өгв. Эн хойр кермәр йовн йовдж зүтклдәд йовна. Зу-

рач күүкд күүнд тиньгр газр таасгдна, чеки-
стд болхлауулстаасгдна. Зурач күүкд күүнда юр-
хн йовдл таасгдна, чекист шулугъар йовтха
гидж закв. Каналин дунд алднд ик плотинă
өөр керм зогсв. Деернь йовцхасн улс кана-
лин эрг деер гарцхав.

Зурач күүкд кун тал нег баахн цевр кӧд-
лмшч, генткн ирӧд:

—Мендвт! Эн бив. Хойр уул харгъдг уга
болвчн, хойр тенъгс негддг сӧндж. Таньджах-
шийт? Саак Алешк—Рязань. Эн плотиниг би
бас кевв. Буругъим тӧвдж ӧгтн, саак мини
авсн ширд, би танд кедӱ мӧнъгн ӧртӧв? Ти-
гт болгъал уга авчв — гидж Алешк келв.

—Дакад тооцх, энчн манд шӱӱгдлӧ,—гидж
чекист—начальнг инӧв.—Ну-ка, авгъ Беломор,
чини плотин ягъдж кӧдлнӧ, ӱзӱлич,—гив.

—Нӧ, ӱр начальнг,—гидж авгъ Беломор
хӧрӱ ӧгв.—Ну-ка, Алешк, зогсалч голиг,—гив.
Алешк тӧгӧ эргӱлв.

Тер дарунъ гол зогсв. Гол уга болв.
Чолун йорал ӱзгддг болв.

—Нӧ, Алешк, голиг тас тӧв,—гив.

Алешк голиг султхад тӧвб.

Голин усн деврӧд шуугад бӧӧв.

Элдв ик усн унад фонтанс цокцхав.

Ӗсрсн, цолнърсн усн гоодждж плотиниг
цокв.

Нарна герл ӧсрсн уснд минъгън зӱс гаргъв.

—Ах, би танд кедӱ мӧнъгн ӧртӧв?—гидж
та нанас сурнат. Та нанас хойрхн шир авлуст,
та минъгън шин ширӧр белг ӧгвт. Уга, би

уурлджахшв! Эн гүүджэсн уснас өсрсн усн нүднэ сормсн деер суудж. Үр Алексей, зург зурх санатав ик буурл ө-шугъу модд, хумхш өнъгтэ хад чолуд болн тана улан-улан орден зурнав,—гидж зурач күүкд күн келв.

Керм хääкрв.

Керм деер йовх улс адгъцхав.

Алешк начальнг чекист тал одад:

—Үр начальнг,—эртин, канал дуусгдв, тана нерär нерäдгдв гидж үр Сталинд сунъгъг илгälүс. Зärm талдан газрур сунъгъг илгä-хән мартдж оркджвдн. Газадин орур энүг илгätн,—гидж Алешк келв.

—Газадин орур?—гидж начальнг алнътрв.

—Шведск болн норвежск хаанд — гидж Алешк келн, сунъгъган умшв.

„Гражданс хаадуд—орн-нутгудин залачнр! Тадн ода тоха арл деер бääхшт, бүкл арл деер бääнät.

Беломорин бригадас, урднь öрäl күн йовсн, ода бүклкүн болсн Улан Одн орден зүүсн Алексей Рязанäs“—гидж умшв.

265-813

Орчулсь *Болдра П.*

Редакторсь *Хёчин А.*

Сдано в набор 9/XI 1938 г.

Подписано к печати 22/XII—38 г.

Формат бумаги 70X90¹/₁₆

Печатных лист 1¹/₄

Бумажный лист ³/₄

Колич. знак. в печ. листе 41.400

Тираж 5150

Цена 75 к.

Заказ № 2018

Главлито М. Ц.—6531.

г. Элиста КалыГИЗ'а НКПС Типография № 1.

THE LIBRARY

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891-1892

CHICAGO, ILL.

Ўннь 75 ден.

133

10 к.

Лев Кассиль

**СКАЗКА ОБ АЛЕШКЕ-РЯЗАНЬ
И ДЯДЬКЕ БЕЛОМОРЕ**

На калмыцком языке

